

Onderzoek echtheid schilderij Ernst Leyden Schildershuis

Definitief rapport

Eigendom Stichting Kunstbezit 's-Graveland (hierna 'Stichting' genoemd)

Aangekocht 2019

Situatie

Naar aanleiding van een reactie in de Gooi en Eemlander (maart 2019) waarin wordt beweerd dat de echtheid van dit schilderij dubieus is, is er door de Stichting een onderzoek gestart.

Afbeelding schilderij

Het schilderij stelt de atelierwoning (In de volksmond genaamd Het Schildershuis) van de kunstschilder Ernst Leyden in de winter voor. Het atelier was gelegen aan de Derde Loosdrechtse plas te Loosdrecht. Op de achterzijde van het schilderraam staat geschreven 'boerderij Jan Sluiters te Loosdrecht'.

Onderzoek

Er is door op verschillende manieren technisch onderzoek gedaan. In eerste instantie hebben enkele kunsthistorici het werk bekeken om inzicht te krijgen in de vraag of het om een origineel werk van Ernst Leyden gaat. Hierna is het schilderij schoongemaakt en gerestaureerd waarbij waardevolle informatie naar boven kwam.

De onderdelen waarop onderzoek is verricht:

- Staat van het schilderij (ouderdom)
- Signatuur

- Schildersraam
- Schilderstijl
- Techniek
- Teksten achter op het schildersraam
- Is het aannemelijk dat Leyden het schilderij maakte
- Vergelijk met andere werken
- Nieuwe restauratie
- Conclusie

Staat van het schilderij, ouderdom

Het schilderij is geschilderd op linnen. Controle onder ultraviolet licht leverde als resultaat op dat het in het verleden een keer is gerestaureerd en op enkele plaatsen is ingeschilderd.

Daarnaast is het werk uit het schilderraam gesneden en op hardboard gelijmd (gemaroufleerd). De reden dat het op hardboard is geplakt schuilt in het feit dat de kwaliteit/stijfheid van het schilderslinnen door veroudering waarschijnlijk achteruit was gegaan.

Het originele schilderraam is na de eerdere restauratie achterop het hardboard gelijmd en daarmee behouden gebleven. Dat het om het originele raam gaat blijkt uit de posities van de achtergebleven spijkers rondom het raam. De vervormingen in het doek (trekplooien) corresponderen met de posities van de spijkers.

Het schilderij valt te dateren in de jaren twintig of dertig van de vorige eeuw. Wanneer de eerdere restauratie is uitgevoerd valt niet te achterhalen.

Het totale oppervlak van de inschilderingen is minder dan vijf procent van het totale oppervlak van het schilderij. Hiermee is de waarde van het schilderij na deze restauratie niet afgenomen.

Het werk vertoont praktisch geen craquele, maar is wel vervuild en op enkele plaatsen is het licht beschadigd. Een nieuwe restauratie wordt geadviseerd.

Signatuur

De signatuur is vergeleken met andere signaturen op schilderijen, afbeeldingen in boeken en op internet. Direct valt op dat Leyden geen eenduidige signatuur had. Wij kwamen meer dan 25 varianten tegen. De ene keer schreef hij de voornaam voluit en de achternaam eveneens. Een andere keer gebruikte Leyden voor de voornaam alleen de Letter "E" en soms voor de achternaam alleen de letter "L". Er komen signaturen voor die strak geschreven zijn in klein formaat, maar tegelijkertijd ook groot en frivol en zelfs in blokletters. Uit documentatie over deze schilder blijkt dat Leyden nogal rusteloos en zoekende was. Dit is duidelijk in zijn signaturen terug te vinden. In ieder geval zijn wij vergelijkbare signaturen tegengekomen wat betreft de stijl maar ook qua lettertype.

Schilderraam

Het schilderraam is van een type dat rond de jaren twintig van de vorige eeuw op de markt kwam. We hebben het vergeleken met een raam van een ander winterschilderij uit de Loosdrechtse periode van Leyden en konden vaststellen dat het raam van dezelfde leverancier was. Hierbij viel namelijk de enigszins bijzondere houtverbinding op. De onderdelen zijn schuin geschaafd en daarnaast de keuze voor een relatief platte houtprofiel.

Schilderstijl

Leyden bediende zich van diverse schilderstijlen en gebruikte deze soms ook door elkaar. Stijlen die hij toepaste waren: kubistisch, impressionistisch m.n. de stadsgezichten, realistisch en in zijn latere leven schilderde hij hoofdzakelijk figuratief en abstract. Het werk van het schildershuis is in een combinatie van impressionistische en realistische stijl geschilderd.

Techniek

Het schilderij is in olieverf met de kwast/penseel geschilderd op een wijze die hij vaker toepaste. Sommige delen zijn met de penseel gedaan, echter er zijn ook plaatsen waar Leyden met brede grove kwaststreken heeft gewerkt. Daarnaast is de verf in het bovendeeel vrij dik opgezet. In het midden zijn ook plaatsen waar het zo dun is geschilderd dat het doek zichtbaar is. Onder aan het schilderij ligt de verf weer dik op het doek, zelfs zo dik dat het bijna lijkt dat een paletmes is gebruikt, als we kijken naar de overlappende verflagen.

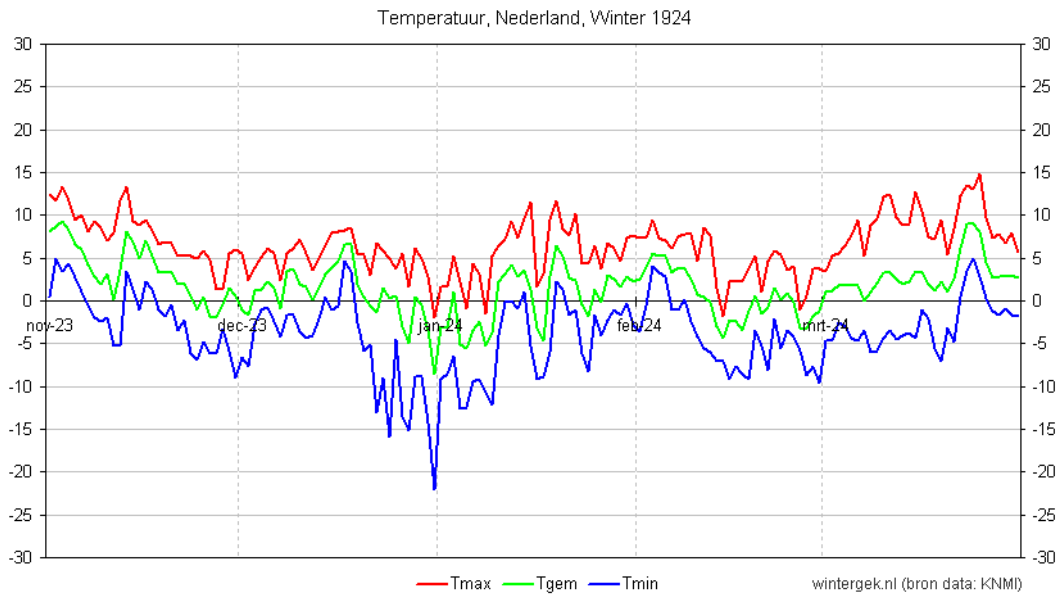
Teksten achter op het schilderraam

Achter op het raam staan diverse teksten. Een ervan luidt: "Boerderij van Jan Sluifers te Loosdrecht Ernst Leijden". Deze tekst geeft enige verwarring, immers het gaat hier niet om een boerderij, maar om de woning/annex atelier van Ernst Leyden aan de Derde Loosdrechtse plas te Loosdrecht. Jan Sluifers heeft hier niet gewoond. Mogelijk heeft Sluifers wel eens samen met Leyden geschilderd. Het was bekend dat zij bevriend waren en ook wel eens samen werkten. De naam van Jan Sluifers is ook verkeerd geschreven. De tekst geeft de indruk dat iemand het schilderij meer waarde wilde geven door de naam van Jan Sluifers er aan te verbinden en zodoende meer kon verdienen bij een verkoop.

Is het aannemelijk dat Leyden het schilderij maakte?

Leyden liet het schilderhuis in 1921 bouwen en woonde er slechts tot 1928. Daarna vertrok hij, maar bleef wel tot vlak voor de oorlog in Loosdrecht komen. Leyden bleef ingeschreven in het schildershuis tot 1 september 1937 en vertrok vervolgens naar Londen. Hij schreef zich wederom in bij de gemeente in 1939 en nu maar voor een maand. Op 13 oktober 1939 vertrok hij definitief naar Amerika.

Het schilderij is gemaakt vanaf het ijs op de Derde Loosdrechtse plas. Onderzoek uit weergegevens in die periode leert dat er een aantal winters waren en er zeker ijs heeft gelegen in de plas. Onderstaande grafiek toont de temperaturen van de winter 1923/1924. Tijdens de winter van 1928 lagen de Loosdrechtse plassen ook dicht met ijs.

Voorbeeld winter 1923-1924, de temperatuur in de periode eind december begin januari kwam ruim onder de -10 graden Celcius.

Het is aannemelijk dat Leyden het schilderij in de periode 1921-1939 heeft gemaakt.

Vergelijk met andere werken

Wij hebben in samenwerking met enkele kunsthistorici c.q. kenners het schilderij met twee andere winterschilderijen van Leyden uit deze periode in het echt vergeleken. En nog eens met een werk op een foto.

Uit dit vergelijk kwam naar voren dat zowel de schildertechniek als de opbouw van de verflagen gelijk zijn. De werken lijken hoofdzakelijk te zijn gemaakt in wit/grijs en bruintinten. Van dichtbij echter zijn op deze werken meer vergelijkbare kleuren te zien, waaronder groen. Een schilderij had exact dezelfde opbouw van de verf. Aan de bovenzijde strak geschilderd, in het midden op enkele plaatsen zo dun tot op het doek en daaronder bijzonder dik. Daarnaast vertoonde dit werk aan de linker en rechterzijde in de lucht dezelfde staalblauwe kleur als ons werk.

Leuk detail is dat Leyden soms kleine donkere puntjes in zijn werken schilderde. Deze zijn ook op ons werk aanwezig.

Nieuwe restauratie

De Stichting heeft besloten om het schilderij van het Schildershuis te laten restaureren. Enerzijds om het weer in goede staat te brengen, anderzijds om nog nieuwe informatie boven water te krijgen.

Wederom is het schilderij onder ultraviolet licht geplaatst en is aangemerkt waar restauraties zijn uitgevoerd. Een belangrijk punt was dat de eerdere restauraties wel over de vernis zouden zijn gedaan, zodat bij het verwijderen van de vernis deze los zouden komen.

Op een aantal plaatsen is gekeken of het werk vuil was en dit bleek het geval. Het vernis bleek ook vergeeld te zijn. Het gehele werk is ontdaan van het vernis. Hierbij bleek dat er op enkele plaatsen ook restauraties waren uitgevoerd, die niet zichtbaar waren geworden onder

het ultra violette licht. Het ging om een klein aantal plaatsen. Alle oude restauraties kwamen los met het verwijderen van de vernis, waarna het inschilderen kon beginnen. Bijkomend positief gegeven was dat de signatuur niet los kwam. Deze is origineel op het werk aangebracht. Na de restauratie is het werk wederom voorzien van vernis en ziet er weer uit zoals het van origine is gemaakt met heldere frisse kleuren.

Conclusies

Na uitgebreid onderzoek komt de Stichting tot de volgende eindconclusies:

- Het schilderij Het Schildershuis van Ernst Leyden te Loosdrecht valt te dateren in de jaren 20/30 van de vorige eeuw. Dit is de periode dat Leyden in Loosdrecht woonde. Mogelijk is het in de winter van 1923/1924 geschilderd.
- Het is qua stijl- en kleurgebruik en techniek vergelijkbaar met andere werken van Leyden uit deze periode.
- Ons is gebleken dat de signatuur enigszins klein overkomt. Binnen het oeuvre van Leyden komt dit vaker voor.
- De signatuur is origineel op de olieverf geschilderd en uit de periode dat het werk gemaakt is. Dat het om een vervalsing van het werk gaat is niet aannemelijk. Leyden genoot in deze periode namelijk nog niet veel bekendheid en zijn werken waren niet kostbaar om aan te schaffen.
- Achter op het raam staat de tekst "Boerderij van Jan Sluifers te Loosdrecht Ernst Leijden". Mogelijk heeft Jan Sluifers hier samen met Ernst Leyden geschilderd. De tekst geeft de indruk dat iemand het schilderij meer waarde wilde geven door de naam van Jan Sluifers – overigens verkeerd gespeld - er aan te verbinden en hierdoor meer zou kunnen verdienen bij een verkoop.

Resumerend komt De Stichting Kunstbezit 's-Graveland tot de conclusie dat er geen reden is om aan te nemen dat dit schilderij een vervalsing is.